

STORTINGET

Innst. 431 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:160 S (2020–2021)

**Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om
Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson, Eirik
Faret Sakariassen, Petter Eide, Karin Andersen,
Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om
kamp mot rasisme**

7. Stortinget ber regjeringen senke terskelen for inn-
dragning av skjenkebevilling som følge av rasisme,
og sikre at utesteder må tydeliggjøre eventuelle sær-
regler for adgang.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse
for forslagene.

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sette ned en sær-
skilt undersøkelseskomisjon for å kartlegge
rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsi-
tuasjonen, med særlig oppmerksomhet på struktu-
rell rasisme, og komme med forslag til nye tiltak.
2. Stortinget ber regjeringen opprette et eget
forskningssenter på rasisme.
3. Stortinget ber regjeringen styrke informasjon om
diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av
denne og hvor man kan henvende seg for å få
bistand i enkeltsaker, overfor grupper som erfa-
ringsmessig opplever diskriminering.
4. Stortinget ber regjeringen sikre økt kompetanse på
rasisme i lærerutdanningen.
5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stor-
tinget med forslag om å ta inn begrepet «rasisme» i
opplæringslova § 9 A-3.
6. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med sivil-
samfunnsaktører opprette flere «veiviser»-ordnin-
ger, etter modell fra Rosa kompetanse og Jødiske
veivisere/stifinnere.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeider-
partiet, Trond Giske, Kari Henriksen og
Anette Trettebergstuen, fra Høyre,
Marianne Haukland, lederen Kristin
Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra
Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og
Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Åslaug
Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstre-
parti, Freddy André Øvstegård, og fra
Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch
Lossius, viser til representantforslaget om kamp mot
rasisme. Komiteen deler forslagsstillernes syn om at
alle skal ha like muligheter, uavhengig av bakgrunn, og
at rasisme skaper mistillit mellom mennesker. Ulike
former for rasisme og diskriminering er med på å skyve
mennesker ut i utenforskap, og det kan ha store conse-
kvenser for den enkelte. Vi vet at det i dag forekommer
diskriminering – med utgangspunkt i etnisitet og
religion – i skolen, arbeidslivet og ute i samfunnet.

Komiteen viser til det grundige svarbrevet av
14. april 2021 fra kultur- og likestillingsministeren, og
som er koordinert med Helse- og omsorgsdepartemen-
tet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og
moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdeparte-
mentet og Nærings- og fiskeridepartementet. I svarbre-

vet gjøres det rede for det arbeidet regjeringen har igangsatt innenfor hvert av de syv konkrete forslagene som fremmes i representantforslaget.

Komiteen merker seg også høringsinnspillene som er kommet fra Norsk Folkehjelp, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom, Kirkens Bymisjon og Antirasistisk Senter. Høringsinstansene deler representantforslagets utgangspunkt om at rasisme og diskriminering er et samfunnsproblem i Norge, at det kan ha store konsekvenser for dem som rammes, og at fellesskapet må ta ansvar for å løse disse samfunnsutfordringene. Videre gir de sin støtte til intensjonen bak, og enkelte og/eller alle de foreslåtte forslagene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil kjempe for å få slutt på både hverdagsrasisme, ideologisk fundert rasisme og den strukturelle rasismen. Det må være en felles oppgave for alle å bekjempe rasisme og hatefulle ideer og holdninger. Disse medlemmer ser med bekymring på utbredelse av rasistiske ideer og bevegelser. Vi må erkjenne det farlige hatets potensielle konsekvenser og forhindre at mennesker i vårt samfunn blir radikaliseret og en trussel mot andre. Rasisme er uakseptabelt uavhengig av hvem som utsettes for den.

Disse medlemmer ser med særlig stor bekymring på utbredelsen av hatefulle konspirasjonsteorier og rasistiske ideer rettet mot muslimer og jøder, og vil prioritere bekjempelse av muslimhat og antisemittisme. En god antirasistisk politikk skal fjerne hindrene som gjør at enkelte grupper holdes utenfor, og gi like muligheter. Vårt viktigste forsvarsverk mot terror og politisk vold er et sterkt fellesskap, en sterk velferdsstat og et inkluderende samfunn – fundamentet for et samfunn med små forskjeller og like muligheter. Kampen mot rasismen må kjempes i hverdagslivet: på arbeidsplassene, i skolegården, i kultur- og idrettslivet og på internett.

Stortingets utredningsseksjon har utarbeidet en oversikt over nyere kunnskapsbasert materiale/rapporter knytta til strukturell rasisme i Norge. Resultatet fremgår av oppdragsnr. 2020361, som ble mottatt den 4. november 2020. Av forskningen, kunnskapsoppsummeringer og rapportene fremgår det hver for seg og i sum at strukturell rasisme foregår.

Disse medlemmer viser til merknaden ovenfor og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke informasjon om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende seg for å få bistand i enkeltsaker, overfor grupper som erfaringsmessig opplever diskriminering.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med sivilsamfunnsaktører opprette flere «veiviser»-ordninger etter modell av Rosa kompetanse og Jødiske veivisere/stifinnere.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil trekke frem den selvnlysende sannheten om at alle mennesker er født likeverdige, og bemerke viktigheten av at ingen diskrimineres på bakgrunn av religion, hudfarge eller etnisitet. Disse medlemmer er opptatt av at alle skal ha like muligheter uavhengig av sin bakgrunn, og vil trekke frem at Norge trolig er et av verdens minst fordomsfulle samfunn, hvor alle har gode muligheter og forutsetninger for å oppnå sine drømmer og sitt potensial uavhengig av sin bakgrunn. Disse medlemmer mener likevel det er viktig å bekjempe den diskriminering og adressere de fordommer som finnes i samfunnet, og viser til at disse kan ta ulik form. Fordommer i samfunnet kan innebære alt fra systematiske negative holdninger basert på religion, slik som antisemittisme, til at enkeltindivider opplever utfordringer med å få seg jobb eller opplever nedlatende kommentarer grunnet sin bakgrunn, religion eller hudfarge. Disse medlemmer viser til statsrådens redegjørelse for hvordan de ulike problemstillingene som tas opp i representantforslaget, følges opp av myndighetene.

Disse medlemmer vil også uttrykke bekymring for at den viktige kampen mot diskriminering, fordommer og rasisme kan utvannes gjennom digresjoner som tar fokus bort fra den reelle diskrimineringen som finnes i samfunnet. Disse medlemmer vil vise til den offentlige debatten om å fjerne statuer av Winston Churchill som et av flere eksempler på at kampen mot faktisk diskriminering kan overskygges av debatter som etter disse medlemmers syn ikke bidrar til å redusere fordommer i samfunnet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det i dag gjøres mye godt og viktig arbeid i kampen mot rasisme. Dette medlem er av en klar oppfatning om at både forebygging og bekjempelse av rasisme krever kontinuerlig innsats og fokus. Det er et dystert faktum at hverdagsrasisme og systematisk rasisme er utbredt i vårt samfunn.

Dette medlem støtter intensjonen til forslagsstillerne og ser viktigheten av å sette temaet på dagsorden. Dette medlem mener imidlertid at flere av forslagene som fremmes, er ivare tatt gjennom pågående tiltak, jf. svarbrevet fra statsråden. Dette medlem viser videre til at Senterpartiet i 2018 fremmet et representantforslag der regjeringen ble bedt om å iverksette en ny nasjonal handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Dette medlem er glad for at forslaget fra Senterpartiet resulterte i at et enstemmig storting vedtok en

handlingsplan mot etnisk og religiøs diskriminering, jf. Dokument 8:117 S (2017–2018) og Innst. 210 S (2017–2018).

Forskning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at strukturell rasisme handler om usynlige strukturer i samfunnet som kan virke utestengende og diskriminerende på individer på grunn av deres etniske bakgrunn. Dette er mekanismer som gjør at minoritetsgrupper kan komme dårligere ut enn andre deler av befolkningen, selv om diskrimineringen ikke er tilsiktet av noen enkeltpersoner. Disse medlemmer mener det trengs mer forskning på denne subtile formen for rasisme, hvor summen av mange små handlinger til sammen kan danne en struktur.

Disse medlemmer viser til at det i etterkant av 22. juli 2011 ble opprettet et eget forskningssenter vedrørende høyreekstremisme og relaterte fagfelt. C-Rex Senter for ekstremismeforskning gjennomfører i dag viktig forskning om ytre høyre, høyreekstremisme og høyreradikalisme. Holocaust-senteret er også en viktig aktør som bidrar med forskning, formidling og dokumentasjon om blant annet antisemittisme og om etniske og religiøse minoriteter i Norge.

Disse medlemmer mener at det i tillegg er behov for enten et nytt forskningssenter, et større forskningsprogram eller økt forskning med et bredere blikk på rasisme på alle samfunnsarenaer i Norge. Disse medlemmer viser til at Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) i sitt innspill til regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av religion og etnisitet (2020–2023), anbefalte å opprette et langsiktig program for forskning om art og omfang av rasisme mot ulike grupper, jevnlig holdningsundersøkelser og økt kunnskap om diskriminering av samer, nasjonale minoriteter, innvandrerbefolkningen og utenlandsadopterte. Dette innspillet ble ikke tatt inn i handlingsplanen. Selv om handlingsplanen inneholder forskningsprosjekter, dekker den ikke behovet for en slik langsiktig og bred forskningsinnsats på rasisme og diskriminering.

Disse medlemmer viser til at mange forskere med kompetanse på feltet i Norge har erfart betydelige utfordringer knyttet til å få finansiert empirisk forskning på feltet, både fra Norges forskningsråd og statlige myndigheter. Mangelen på forskning gir et dårlig grunnlag både for offentlig debatt og for utviklingen av praktisk politikk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen enten opprette et eget forskningssenter, etablere et langsiktig forskningspro-

gram eller øke forskningen om temaet rasisme og diskriminering.»

I tillegg til et nytt forskningssenter, et større forskningsprogram eller økt forskning, ønsker komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti at det settes ned en særskilt undersøkelseskomisjon for å kartlegge rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsituasjonen, med særlig oppmerksomhet på strukturell rasisme. Dette medlem viser til Antirasistisk Senters høringsinnspill, hvor det fremheves at rasisme og diskriminering er et samfunnsproblem av en art som tilsier en bred og systematisk gjennomgang ved en kommisjon. I etterkant av den sterke oppmerksomheten dette problemet fikk i forbindelse med BLM-markeringene i 2020, anser Antirasistisk Senter at en kommisjon er et tiltak som er egnet til å vise at samfunnet tar problemet på alvor.

Dette medlem viser til at en kommisjons sammensetning og mandat selv sagt er avgjørende. Det er viktig å unngå at en eventuell kommisjon blir en politisert kamparena. Kommisjonen må i stor grad bestå av personer med reell faglig kompetanse på feltet, herunder også forskere, samt medlemmer som selv har minoritetsbakgrunn. Dette medlem mener videre at kommisjonen bør gis et nokså romslig tidsperspektiv. Første del av kommisjonens mandat bør være å få en kunnskapsstatus for eksisterende og pågående forskningsprosjekter omkring dette temaet, samt bestille ny forskning, og andre del av mandatet bør omhandle tiltak på bakgrunn av innhentet kunnskap.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned en særskilt undersøkelseskomisjon for å kartlegge rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsituasjonen, med særlig oppmerksomhet på strukturell rasisme, og komme med forslag til nye tiltak. Kommisjonen må bestå av personer med faglig kompetanse på feltet, herunder også forskere, samt medlemmer som selv har minoritetsbakgrunn. Kommisjonen må gis et langt tidsperspektiv, samt få mandat til å bestille ny forskning.»

Arbeidslivet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at diskriminering ved ansettelse og på arbeidsplassen påvirker folks liv, deres karrieremuligheter, trivsel og helse. For å få en reell sjanse til varig og fast tilknytning til arbeidslivet må alle få tilpasset informasjon om diskrimineringsreglementet, og det må være praktisk mulig for alle å melde fra om diskrimineringsaker. Informasjon om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende

seg for å få bistand i enkeltsaker, må derfor gjøres bedre tilgjengelig.

Utdanning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at skolen er en arena der barn og unge opplever rasisme og diskriminering. I opplæringslova § 9 A-3 første ledd står det at «Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering». Disse medlemmer mener at det at rasisme ble tatt ut av opplæringsloven, kan ha vært i tråd med tendensene for noen år siden med å gå bort fra begrepet «rasisme» og langt på vei dekke det bak andre begrep. At rasisme nå bare ligger innbakt i begrepene «mobbing, vald, diskriminering og trakassering», bidrar imidlertid til å usynliggjøre et problem som trenger økt prioritet, og trolig også til å svekke bevisstheten til de som bruker loven. At rasisme er en aktuell problemstilling, ikke noe som tilhører fortiden, må tydeliggjøres i loven, og det må legges opp til et aktivt antirasistisk arbeid i skolen. Disse medlemmer viser til at rasisme og diskriminering må bekjempes på flere plan, skal vi få til endring: Lærerutdanningen, kompetanseheving, tydelige strukturer for håndtering av hendelser og en tydelig læreplan som løfter problemet, er en start.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre økt kompetanse på rasisme i lærerutdanningen.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn begrepet «rasisme» i opplæringslova § 9 A-3.»

Utelivet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti peker på at det er godt kjent at gjester med annen etnisk bakgrunn blir diskriminert ved utesteder. Disse medlemmer viser til at det følger av alkoholoven § 1-8 annet ledd at skjenkebevilling kan inndras dersom det ved skjenkestedet skjer gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 186.

Disse medlemmer er enig i at terskelen for å inndra bevilling ved rasisme bør senkes, men at det ikke bør avgrenses til bare å gjelde rasisme, men omfatte all form for diskriminering, i henhold til de opplistede diskrimineringsgrunnlagene i straffeloven § 186.

Disse medlemmer viser til Norsk Folkehjelps høringsinnspill, hvor de påpeker at deres tiltak Diskrimineringshjelpen og Meglingsbenken (DiMe) i økende grad erfarer at gjester med minoritetsbakgrunn tilpas-

ser seg et diskriminerende uteliv. De velger ut noen steder der de ikke blir avvist eller unngår å krangle når de blir avvist. De fleste anmelder ikke slike saker i etterkant, og mange tror ikke at det vil føre til noe om de gjør det. Fra Diskrimineringsnemndas statistikk fra 2020 finner vi kun én klagesak som gjelder utelivsdiskriminering. Disse medlemmer viser til at politiets rapport om hatkriminalitet fra 2019 kun viser fem anmeldte forhold om utelivsdiskriminering, og at politiet melder om store mørketall. Disse medlemmer mener at terskelen for inndragning av skjenkebevilling som følge av rasisme og diskriminering må senkes, og at det må sikres at utesteder må tydeliggjøre eventuelle særregler for adgang. Skilting av adgangskriterier ved inngangen med informasjon om aldersgrense, kleskode, eller om det er et åpent eller lukket arrangement den aktuelle kvelden, kan gi alle samme regler å forholde seg til, i stedet for at de endres fra person til person.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senke terskelen for inndragning av skjenkebevilling som følge av diskrimineringsgrunner nevnt i straffeloven § 186.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har økt innsatsen mot rasisme og diskriminering betydelig de siste årene. Et eksempel på dette er at regjeringen har etablert en tilskuddsordning mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Dette er den første av sitt slag. I Granavolden-plattformen har regjeringspartiene og Fremskrittspartiet slått fast at vi vil bekjempe rasisme, religiøs diskriminering, sosial kontroll og fordommer basert på etnisitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil også iverksette tiltak for å motarbeide diskriminering i arbeidslivet, boligmarkedet og på utesteder. Disse medlemmer viser spesielt til handlingsplanen mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion. Denne skal bidra til en fornyet og forsterket innsats i kampen mot rasisme og diskriminering.

Disse medlemmer anerkjenner at rasisme er et problem i det norske samfunnet. Anerkjennelse er selvsagt viktig, men handling er enda viktigere. I handlingsplanen ligger det en rekke tiltak som disse medlemmer håper og tror vil være med på å bekjempe rasisme og diskriminering. Rasisme i alle former skal bekjempes. Man trenger mer kunnskap om årsaker og sammenhenger til hatkriminalitet, og hvem som rammes og hvem som står bak. Handlingsplanen har 50 tiltak. Regjeringen vil legge til rette for ytterligere forskning om rasisme og diskriminering mot ulike grupper. Dette vil

for eksempel handle om omfang, årsaker og konsekvenser.

Et bredt samarbeid på tvers av departementene, på politisk nivå, har fått i oppdrag å koordinere regjeringens innsats mot ekstremisme, rasisme og hatefulle ytringer. Disse medlemmer viser også til at det er nedsatt en ytringsfrihetskommisjon for å gjennomgå ytringsfrihetens stilling i Norge, ikke minst sett i lys av en ny virkelighet med sosiale medier.

Disse medlemmer vil også trekke frem handlingsplanen mot diskriminering av – og hat mot – muslimer, som kom høsten 2020, samt handlingsplanen mot antisemittisme som ble lagt frem på Holocaustdagen i januar i år. Disse medlemmer mener alle handlingsplanene gir et godt grunnlag for en systematisk og bred innsats mot diskriminering og rasisme, og viser til at flere departementer er involvert i arbeidet med de ulike planene.

Rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion rammer mange ulike grupper i det norske samfunnet. Samtidig som utfordringene de møter er ulike, har de også noen fellestrekk. Rasisme og diskriminering skaper frykt og er ødeleggende for den tilliten som må til for å ivareta og utvikle gode, inkluderende fellesskap. Vi må ha et robust og inkluderende demokrati som fremmer dialog, ytringsfrihet og mangfold.

Disse medlemmer mener det ikke er minoritetenes ansvar å bekjempe fordommer og diskriminering. Vi har et felles ansvar. Vi ser en verden i endring, og kunnskap er vårt fremste middel i kampen mot hat og mistro. Å lære om – og ha kunnskap om – tankegods og ulikheter er viktig i arbeidet mot diskriminering. Det samme er opplæring i kritisk tenking og kildekritikk når vi ser at konspirasjonsteorier brer om seg.

Selv om befolkningen generelt blir mer tolerante overfor minoriteter, ser vi enkelte miljøer der flere uttrykker seg mer hatefullt enn tidligere. Vi må ta på alvor det minoriteter i Norge forteller oss. Det finnes holdninger som vi må bekjempe. Derfor skal vi fortsette å jobbe systematisk for å bekjempe alle former for diskriminering.

Når det gjelder de konkrete forslagene som er fremmet under behandlingen av denne saken, viser disse medlemmer til det grundige svaret fra kultur- og likestillingsministeren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Dokument 8:160 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen, Petter Eide, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om kamp mot rasisme – vedtas ikke.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen styrke informasjon om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende seg for å få bistand i enkeltsaker, overfor grupper som erfaringsmessig opplever diskriminering.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med sivilsamfunnsaktører opprette flere «veiviser»-ordninger etter modell av Rosa kompetanse og Jødiske veivisere/stifinnere.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen enten opprette et eget forskningssenter, etablere et langsiktig forskningsprogram eller øke forskningen om temaet rasisme og diskriminering.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sikre økt kompetanse på rasisme i lærerutdanningen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen senke terskelen for innledning av skjenkebevilling som følge av diskrimineringsgrunner nevnt i straffeloven § 186.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sette ned en særskilt undersøkelseskomisjon for å kartlegge rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsituasjonen, med særlig oppmerksomhet på strukturell rasisme, og komme med forslag til nye tiltak. Kommisjonen må bestå av personer med faglig kompetanse på feltet, herunder også forskere, samt medlemmer som selv har minoritetsbakgrunn. Kommisjonen må gis et langt tidsperspektiv, samt få mandat til å bestille ny forskning.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn begrepet «rasisme» i opplæringslova § 9 A-3.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Ko m i t e e n har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:160 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen, Petter Eide, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om kamp mot rasisme – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 11. mai 2021

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Tage Pettersen

ordfører

Stortinget - Familie- og kulturkomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
21/1588-

Dato
14.04.2021

Dokument 8:160 S (2020-2021) om kamp mot rasisme

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Nicholas Wilkinson, Eirik Faret Sakariassen, Petter Eide, Karin Andersen, Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om kamp mot rasisme (Dokument 8:160 S (2020-2021)).

Representantene har fremmet følgende forslag:

1. *Stortinget ber regjeringen sette ned en særskilt undersøkelseskommisjon for å kartlegge rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsituasjonen, med særlig oppmerksomhet på strukturell rasisme, og komme med forslag til nye tiltak.*
2. *Stortinget ber regjeringen opprette et eget forskningssenter på rasisme.*
3. *Stortinget ber regjeringen styrke informasjon om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende seg for å få bistand i enkeltsaker, overfor grupper som erfaringsmessig opplever diskriminering.*
4. *Stortinget ber regjeringen sikre økt kompetanse på rasisme i lærerutdanningen.*
5. *Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn begrepet «rasisme» i opplæringslova § 9 A-3.*
6. *Stortinget ber regjeringen i samarbeid med sivilsamfunnsaktører opprette flere «veiviser»-ordninger etter modell av Rosa kompetanse og Jødiske veivisere/stifinnere.*
7. *Stortinget ber regjeringen senke terskelen for inndragning av skjenkebevilling som følge av rasisme, og sikre at utesteder må tydeliggjøre eventuelle særregler for adgang.*

Jeg har koordinert svarene med Helse- og omsorgsdepartementet (forslag 7), Justis- og beredskapsdepartementet (forslag 7), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (forslag 1 og 6), Kunnskapsdepartementet (forslag 2 og 4-6) og Nærings- og fiskeridepartementet (forslag 7). Jeg svarer på representantforslaget på vegne av regjeringen og har følgende vurderinger:

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen sette ned en særskilt undersøkelseskommisjon for å kartlegge rasisme i Norge, både utviklingen historisk og nåsituasjonen, med særlig oppmerksomhet på strukturell rasisme, og komme med forslag til nye tiltak.

Regjeringens innsats mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer har økt betydelig de siste årene. Et bredt samarbeid på tvers av departementene koordinerer regjeringens innsats mot ekstremisme, rasisme og hatefulle ytringer. Regjeringen legger til rette for ytterligere forskning på rasisme og diskriminering mot ulike grupper, blant annet gjennom tiltak i flere av regjeringens handlingsplaner.

Handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion er en bred plan som tar utgangspunkt i at rasisme og diskriminering rammer ulike grupper i det norske samfunnet. Den inneholder flere kunnskaps- og forskningstiltak. Det er satt i gang to forskningsprosjekter om henholdsvis diskriminering på grunn av hudfarge og andre ytre kjennetegn samt befolkningens holdninger til religiøse og etniske minoriteter. Videre ble det i 2020 gjennomført to digitale forskerseminarer om rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion, og det er satt i gang en kartlegging av rasisme og netthat i lys av koronakrisen. Det er også satt i gang en innholdsstudie om hatefulle ytringer rettet mot muslimer.

I tillegg har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet på oppdrag fra Kulturdepartementet utarbeidet en kunnskapsportal¹ som oppsummerer statistikk og forskning om likestilling og levekår for samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn. Diskriminering av og holdninger til de etniske minoritetsgruppene er blant temaene i kunnskapsportalen som oppdateres jevnlig.

Høsten 2020 la regjeringen frem en handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer. Denne ble godt mottatt av sivilt samfunn og blir møtt med interesse også internasjonalt. Som en del av denne handlingsplanen har regjeringen fra 2021 etablert en egen tilskuddsordning som skal gå til arbeidet mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Også i denne handlingsplanen er det flere kunnskaps- og forskningstiltak. Blant annet har Kunnskapsdepartementet bevilget midler til et forsknings- og utredningsoppdrag om sammenhengen mellom opplevd diskriminering og utenforskap på ulike arenaer i samfunnet. I tillegg har Kulturdepartementet satt i gang en utredning av en eventuell veilederordning for innsikt i muslimsk identitet basert på metodikken til veiviserordningene for samer og jøder. (Se mer om dette i svaret på forslag 6 nedenfor.)

¹ Lenke til Bufdirs kunnskapsportal: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/

Regjeringen la frem en fornyet handlingsplan mot antisemittisme på Den internasjonale holocaustdagen 27. januar 2021. Regjeringens innsats på området har fått oppmerksomhet også utenfor Norges grenser. Handlingsplanen inneholder flere forskningstiltak. Regjeringen har tildelt midler til et forskningsprogram om antisemittisme og jødisk liv i Norge, og resultatene vil foreligge i 2022. I tillegg finansierer regjeringen doktorgrads-/postdoktorstillinger om gruppebaserte fordommer. Formålet er å styrke kompetansen blant lærere og elever og bidra til skolens langsiktige holdningsskapende arbeid.

Regjeringens strategi mot hatefulle ytringer (2016- 2020) er et viktig nybrottsarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Strategien er nylig evaluert. Strategien har bidratt til viktig kunnskapsutvikling som igjen har bidratt til å øke bevisstheten om hatefulle ytringer. Innsatsen mot hatefulle ytringer forsetter med uforminsket styrke, og mange av tiltakene i strategien videreføres og videreutvikles.

I tillegg har som kjent Stortinget satt ned en kommisjon for å se på den tidligere fornorskningspolitikken mot samene og kvenene/norskfinnene. Skogfinnene er også omfattet av mandatet. Sannhets- og forsoningskommisjonen skal levere sin rapport høsten 2022.

Undersøkelseskommisjoner brukes som oftest når det er tale om å bringe klarhet i konkrete, faktiske spørsmål som ligger relativt nær oss i tid. Det bør vurderes hvorvidt en statlig undersøkelseskommisjon er det mest hensiktsmessige virkemiddelet for å få frem ny og relevant kunnskap om rasisme i Norge og for å komme med forslag til tiltak. Å få frem forskningsbasert kunnskap gjennom en kommisjon er komplekst, ressurskrevende og trolig svært tidkrevende. Det er også fare for at politikkfeltet for øvrig vil gå inn i en "vente og se"-fase mens arbeidet pågår. Dersom formålet er å få frem ny, forskningsbasert kunnskap, kan det å etablere ett eller noen få spissede forskningsprogram være et vel så egnet virkemiddel. Se også svaret på forslag 2 nedenfor.

En erfaring som kan nevnes, er utvalgsarbeidet som førte fram til NOU 2015: 7 *Assimilering og motstand – Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*. Utvalget løste et meget utfordrende og komplekst mandat på en god måte, men vi må samtidig ta lærdom av utfordringene. Kommunal og moderniseringsdepartementet – og utvalget – erfarte at forventningene til hva utvalget skulle se på, gikk betydelig ut over det som var mulig og realistisk. Det gjelder både med hensyn til hva det vil være mulig at en kommisjon ser på og hvilke tiltak som kan bli iverksatt i etterkant. Et konkret og avgrenset mandat vil eventuelt være en nødvendig forutsetning.

Etter en helhetlig vurdering mener jeg det er mest hensiktsmessig å fremskaffe god og oppdatert kunnskap gjennom en fortsatt, solid satsing på forskning og kunnskapsinnhenting. Dette også som grunnlag for å vurdere behovet for tiltak og innsatser mot rasisme. (Jamfør tiltakene og satsingen redegjort for ovenfor og vurderingen av forslag 2 nedenfor.)

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen opprette et eget forskningssenter på rasisme.

Regjeringen legger allerede til rette for forskning på rasisme og diskriminering. Jeg viser til svaret på forslag 1 ovenfor for en utdypning av dette.

Å opprette et helt nytt senter for forskning på rasisme er en mulighet, slik man gjorde etter 22. juli 2011 med Senter for ekstremismeforskning (C-REX). Et annet alternativ til å opprette et eget senter for forskning på rasisme, kan være å lyse ut midler til en større, langsiktig forskningssatsing (eksempelvis over fem år) som allerede etablerte forskningsmiljøer nasjonalt kan søke på. Et tredje alternativ som kan undersøkes nærmere, er om et allerede etablert senter kan få i oppdrag å øke kunnskapsgrunnlaget om rasisme i Norge. Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) får driftstilskudd fra Kunnskapsdepartementet. Med sin eksisterende satsing – blant annet på forskning på antisemittisme, rasisme og relaterte gruppefiendtlighetsfenomener – har de et potensial som vertsinstitusjon for en bredere anlagt rasismeforskning. Fordelen med HL-senterets eksisterende institusjonelle profil er dessuten kombinasjonen av historisk og samtidsorientert forskning samt en satsing på forebygging av rasisme gjennom det nasjonale Dembra-prosjektet.² Et fjerde alternativ er at som alternativ til et eget senter, bevilger berørte departementer mer midler til Norges forskningsråd til økt satsing på forskning på rasisme.

Uansett hvilken modell som betraktes som fordelaktig, bør nettverksbygging og forskningsformidling spille en sentral rolle. Alle alternativer vil kunne støtte opp om samme formål: å stimulere til økt forskning på rasisme. Opprettelsen av et eget senter vil kreve lenger tid, oppfølging og sannsynligvis mer midler fra statsbudsjettet (størrelsesorden 20-60 millioner over fem år) enn en utlysning av en langsiktig forskningssatsing (størrelsesorden 12-20 millioner) som etablerte forskningsmiljøer kan søke på. Det gjelder også i forhold til alternativene om å øke bevilgningene til de allerede etablerte sentrene eller å øke midlene til Norges forskningsråd.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen styrke informasjon om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende seg for å få bistand i enkeltsaker, overfor grupper som erfaringsmessig opplever diskriminering.

Vi har i dag et godt regelverk som skal sikre informasjon om likestillings- og diskrimineringslovgivningen.

Offentlige myndigheters aktivitetsplikt ble styrket ved endring i likestillings- og diskrimineringsloven fra januar 2020. Aktivitetsplikten innebærer at både arbeidsgivere og offentlige myndighetsorganer skal arbeide aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av blant annet etnisitet, religion og såkalt "sammensatt diskriminering". Aktivitets- og redegjøringsplikten omfatter all myndighetsutøvelse og all tjenesteyting på alle samfunnsområder.³ Plikten omfatter utforming og tildeling av tjenester,

² Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme (Dembra).

³ Se Prop. 81 L (2016 – 2017) kapittel 24.2.9.

regelverksutforming, budsjettering og samfunnsplanlegging med videre. Myndighetene skal skaffe kunnskap om likestillingssituasjonen knyttet til etnisitet på eget forvaltningsområde og ut ifra det vurdere relevante tiltak. Analysen skal brukes til virksomhetsstyring, myndighetsutøvelse og forbedring av kvalitet i tjenester.

Offentlige myndigheter har en selvstendig informasjonsplikt. Myndighetsorganene må innhente informasjon om brukernes utfordringer og behov, vurdere risiko for at diskriminering forekommer og gjennomføre nødvendige, forebyggende tiltak. Tiltak kan være å gjøre informasjon tilgjengelig for etniske minoriteter, sikre brukermedvirkning og tilgang til tolk eller annen form for individuell tilrettelegging. Andre eksempler på tiltak er informasjons- og holdningskampanjer om negativ stereotypisering og likestillingsutfordringer i minoritetsmiljøer, og også – som representantene etterlyser – informasjon rettet mot grupper som erfaringsmessig opplever diskriminering, om diskrimineringslovgivningen, håndhevelse av denne og hvor man kan henvende seg for å få bistand i enkeltsaker.

Gjennom lovendringen i 2020 har offentlige myndigheter fått en redegjørelsesplikt, noe som innebærer en betydelig styrking av informasjonsarbeidet på likestillingsområdet. Myndighetsorganene skal nå redegjøre for hva de gjør for å inkludere likestillingshensyn i sitt arbeid. Offentlige myndigheter skal redegjøre for hvordan de arbeider med å omsette prinsipper, prosedyrer og standarder for likestilling og ikke-diskriminering til handling. Offentlige myndigheter skal vurdere resultatene og opplyse om forventninger til fremtidig likestillingsarbeid. Redegjørelsen skal gis i et offentlig tilgjengelig dokument, for eksempel årsrapport.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) gir veiledning om likestillings- og diskrimineringslovgivningen.⁴ Alle kan henvende seg til LDO og de har en særlig veiledningsplikt i diskrimineringsaker. Ombudet skal i sin veiledning overfor enkeltpersoner gi råd om det de har opplevd kan være i strid med lovverket eller hvordan de kan løse situasjonen selv. Dette bidrar til at den som er utsatt for diskriminering, står sterkere i den videre behandlingen av saken. I tillegg er informasjonsarbeid om etnisk diskriminering gjennom høringer, rapporter, arrangementer og liknende en viktig del av ombudets arbeid.

Videre gir LDO veiledning gjennom blant annet samarbeid med ulike bransjer samt foredrag for og kursing av virksomheter, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner. Enkeltsaker og strukturell veiledning henger sammen, fordi enkeltsakene bidrar til å synliggjøre på hvilken måte diskrimineringen skjer, og gir ombudet anledning til å jobbe overordnet på grunnlag av dette.

I 2020 ble Likestillings- og diskrimineringsombudet styrket med tre millioner til den styrkede oppfølgingen av aktivitets- og redegjørelsesplikten og endringer i håndheving av saker om seksuell trakassering.⁵

⁴ Se diskrimineringsombudsloven § 2 andre ledd.

⁵ Jf. Prop. 63 L (2018-2019).

Jeg forstår at ikke alle nødvendigvis opplever informasjonen som god nok. På tross av et godt regelverk og et styrket Likestillings- og diskrimineringsombud vet vi at flere som opplever diskriminering, likevel ikke tar kontakt. Dette tar regjeringen på alvor. I denne sammenheng vil jeg spesielt vise til to tiltak i regjeringens handlingsplaner.

Ett av tiltakene i *Handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion* er å gjennomføre en informasjonskampanje om hvordan fremme klager om diskriminering på grunn av etnisitet og religion. Mange vet ikke hvordan de kan klage og benytte sine rettigheter når de blir utsatt for rasisme og/eller diskriminering på grunn av etnisitet eller religion. Derfor er det viktig å nå ut med informasjon om hvordan man går frem i slike tilfeller. Informasjonskampanjen skal bidra til økt kunnskap om den enkeltes rettigheter. Tiltaket vil iverksettes i løpet av handlingsplanperioden.

Regjeringen har etablert en ny tilskuddsordning mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer, som forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Dette er et tiltak i *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer*. Ett av tre typer prosjekter som prioriteres i tilskuddsordningen for 2021, er prosjekter som bidrar til å spre informasjon om hvilke rettigheter man har om man blir utsatt for diskriminering på grunn av etnisitet, religion eller livssyn.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen sikre økt kompetanse på rasisme i lærerutdanningen

Kunnskapsdepartementet styrer lærerutdanningene gjennom svært overordnede rammeplaner. I rammeplanene er det presisert at undervisningen i lærerutdanningene skal bygge på opplæringsloven og de til enhver tid gjeldende læreplaner for grunnsopplæringen. De grunnleggende verdiene i opplæringsloven, som er forankret i menneskerettighetene, er like forpliktende for lærerutdanningene som for skolen.

Fagfornyelsen i skolen har også innvirkning på lærerutdanningene. Dagens rammeplaner for lærerutdanningene er supplert med nasjonale retningslinjer⁶ som universitets- og høyskolesektoren selv fastsetter. Ordet "rasisme" er ikke nevnt i rammeplaner eller retningslinjer, men kandidatene fra lærerutdanningene skal fremme likeverd og solidaritet, kunne bidra til utvikling av barn og unges identitet og skape inkluderende og helsefremmende læringsmiljø. Menneskerettigheter, solidaritet på tvers av grupper, mangfold og likestilling er andre verdier som omfattes av planverket. Lærerstudentene skal få kunnskap om barn og unge i vanskelige livssituasjoner og gjeldende lovverk om barn og unges rettigheter. Nyutdannede lærere skal ha kunnskap om mobbing, vold, overgrep og omsorgssvikt og hvordan sette i gang nødvendige tiltak etter gjeldende lovverk. Kunnskaps- og integreringsministeren mener at disse elementene til sammen gir et godt grunnlag for nyutdannede lærere til å arbeide mot rasisme og diskriminering i skolen.

⁶ Nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene: <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>

Videre vil jeg nevne ordningen "Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme" (Dembra), som tilbyr skoler veiledning, kurs og nettbaserte ressurser for å forebygge ulike former for gruppefiendtlighet og udemokratiske holdninger. Kompetanseutviklingen dreier seg om å bygge demokratisk kompetanse, og sentralt i tilbudet er inkludering, deltakelse, kritisk tenking og mangfoldskompetanse. Som et ledd i Dembra-satsingen er det også utarbeidet ressurser for utvikling av profesjonskompetanse om fordommer, rasisme og diskriminering i lærerutdanningen. Lærerutdanningsinstitusjonene som samarbeider med Dembra, bidrar også til utvikling av undervisningsformer som styrker lærernes profesjonskompetanse. Gjennom Dembra-relatert undervisning utvikler studenter blant annet kompetanse om tverrfaglige temaer som inkluderende skolemiljø og arbeidsmetoder som styrker elevenes kritiske tenkning. Som lærere vil de kunne inngå i lærende profesjonsfelleskap på sine arbeidsplasser.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn begrepet «rasisme» i opplæringslova § 9 A-3

Kunnskapsdepartementet forvalter opplæringsloven. Elevenes skolemiljø er regulert i opplæringsloven kapittel 9 A. Kapittelet ble fullstendig revidert i 2017, blant annet på bakgrunn av anbefalingene til Djupedalutvalget i NOU 2015: 2 *Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Kapittelet slår fast at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.⁷ I lovens forarbeider er mobbing, vold, diskriminering og trakassering tatt inn som eksempler på krenkelser som elever kan utsettes for og som skolen skal ha nulltoleranse mot.⁸ Eksempelene er ikke uttømmende. Forarbeidene understreker at henvisningen til diskriminering og trakassering gjelder uavhengig av diskriminerings- eller trakasseringsgrunnlag og gir vern mot diskriminering og trakassering blant annet på grunn av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og nedsatt funksjonsevne. Skolen skal dessuten forebygge brudd på retten til et trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen og læringen til elevene.⁹

Ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken.¹⁰ Denne undersøkelsesplikten er videre enn den tidligere lovbestemmelsen som sa at saken skal undersøkes ved kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for "krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme". Dette var en bevisst endring av ordlyden for å skape en tilstrekkelig lav terskel for når det er plikt til nærmere undersøkelser. Selv om ordet "rasisme" ikke er en del av ordlyden i opplæringsloven kapittel 9 A, er det tydelig gjennom både lovtekst og forarbeider at rasisme ikke skal finne sted på norske skoler. Ingen elever skal oppleve noen form for rasistisk motivert mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Dette er også tydelig i lovens formålsparagraf som blant annet sier at "[o]pplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar

⁷ Opplæringsloven § 9 A-2.

⁸ Opplæringsloven § 9 A-3.

⁹ Opplæringsloven § 9 A-3.

¹⁰ Opplæringsloven § 9 A-4.

i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdier som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane." Det er også tydelig i overordnet del for læreplanverket, som utdyper verdigrunnlaget i formålsparagrafen og de overordnede prinsippene for grunnopplæringen.

Det arbeides nå med en fullstendig gjennomgang av loven på bakgrunn av NOU 2019: 23 *Ny opplæringslov*. I utredningen ble det foreslått å videreføre reglene om elevenes skolemiljø i all hovedsak slik de er i dag.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen i samarbeid med sivilsamfunnsaktører opprette flere «veiviser»-ordninger etter modell av Rosa kompetanse og Jødiske veivisere/stifinnere.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) gir støtte til "Jødiske veivisere" som er et tiltak for å motvirke antisemittisme, der målgruppen er elever i den videregående skole. Formålet er å synliggjøre minoriteten, spre kunnskap og redusere fordommer. Det er få i Norge som kjenner en norsk jøde ettersom minoriteten er liten. (Det er totalt cirka 1500 jøder i Norge.)

Videre støtter KMD ordningen "Samiske veivisere" som organiseres ved Samisk høyskole. Veiviserne gir skolelever innblikk i den samiske verdenen, hvordan det oppleves å være del av et urfolk og mangfoldet blant samer i dag. Begge de nevnte veiviserordningene får gode tilbakemeldinger.

Som et tiltak i *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer* utreder regjeringen en veilederordning for innsikt i muslimsk identitet basert på metodikken til veiviserordningene for samer og jøder. Målet med prosjektet som utredes, er å bryte ned fordommer og bidra til å forhindre diskriminering av og hat mot muslimer gjennom å formidle kunnskap om muslimsk identitet, tilhørighet, kultur og samfunnsforhold i Norge. Brobygging, demokratisk medborgerskap og mangfold blant muslimer skal vektlegges. Et slikt eventuelt prosjekt skal ha en tydelig dialogbasert profil med ungdom som målgruppe.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), som gjør utredningen på oppdrag fra Kulturdepartementet, har involvert en lang rekke sivilsamfunnsaktører i utredningsarbeidet. Innledningsvis i arbeidet med utredningen hadde Bufdir et møte med Islamsk Råd Norge, Muslimsk Dialognettverk, Minotenk og Stiftelsen 10. august 2020, der direktoratet informerte om utredningen, herunder involvering av sivil samfunn. Direktoratet har også holdt to innspillmøter, ett med ungdommer nominert av organisasjoner og minoritetsrådgivere og ett med organisasjoner fra sivil samfunn. Jeg vil også tilføye at Bufdir, som en del av utredningen, kartlegger andre eksisterende og relevante tiltak og hvordan de kan ses i lys av hvordan skolene jobber med tematikken gjennom læreplanverket.

I tillegg vil jeg nevne at regjeringen henholdsvis hel- og delfinansierer prosjektene "Rosa kompetanse" og "Dialogpilotene". "Rosa kompetanse", som stortingsrepresentantene også viser til, er et tiltak i regi av Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (FRI). "Rosa kompetanse" tilbyr faglig bistand og undervisning om kjønns- og seksualitetsmangfold til skole- og barnehagesektoren, barnevernet, helse- og sosialsektoren, politi- og påtalemyndighet samt alle deler av arbeidslivet, der målet er at alle skal kunne snakke trygt om kjønn og seksualitet i sin arbeidshverdag. Målgruppen er ansatte i de nevnte sektorer.

"Dialogpilotene" er et utdanningsprosjekt for unge voksne, som eies av flere tros- og livssynssamfunn og gjennomføres i samarbeid med Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Dialogpilotstudiet på 20 studiepoeng har som mål å utdanne unge voksne fra ulike tros- og livssynssamfunn til kompetente og aktive dialogarbeidere.

Forslag 7: Stortinget ber regjeringen senke terskelen for inndragning av skjenkebevilling som følge av rasisme, og sikre at utesteder må tydeliggjøre eventuelle særregler for adgang.

Det følger av alkoholloven § 1-8 annet ledd at skjenkebevilling kan inndras dersom det ved skjenkestedet skjer gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 186. I 2016 ble det innført et normert system for inndragning av salgs- og skjenkebevillinger – det såkalte prikktildelingssystemet.¹¹ Ordningen går ut på at ulike overtredelser av bestemmelsene i alkoholloven gir et visst antall prikker basert på hvor alvorlig overtredelsen er, målt opp mot alkoholovens formål. De mest alvorlige overtredelsene gir åtte prikker, mens andre overtredelser gir fire, to eller én prikk. Dersom bevillingshaver i løpet av en periode på to år får til sammen tolv prikker, skal bevillingen inndras i én uke.

Gjentatt diskriminering er ett av forholdene som er omfattet av prikktildelingssystemet. Slik overtredelse medfører tildeling av to prikker. Forskriftsendringene ble omtalt i Prop. 58 L (2014-2015), hvor det fremgår tydelig at diskriminering – selv om det er et alvorlig forhold – ikke er i kjerneområdet for alkoholovens formål. Vurderingen var derfor at overtredelser ikke bør medføre mer enn to prikker.

Alkoholovens formål er å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Regjeringen anerkjenner at utelivsdiskriminering er alvorlig, men mener at alkoholloven først og fremst må ivareta sitt hovedformål. Selv om det kan fremstå fristende å bruke reaksjonene i alkoholloven for å ivareta andre samfunnshensyn, vil regjeringen fraråde dette. Alkoholloven er ment å sikre ansvarlig salg og skjenking av alkoholholdig drikk, mens andre formål hovedsakelig bør ivaretas gjennom annen lovgivning og tiltak som er bredere innrettet. Regjeringen vil derfor ikke tilrå at det gjøres endringer i alkoholregelverket, som går ut på å "senke terskelen for inndragning av skjenkebevilling som følge av rasisme".

¹¹ Detaljene i prikktildelingssystemet er fastsatt i alkoholforskriften kapittel 10.

I tillegg til alkoholloven er serveringsloven relevant i dette henseendet. Det følger av serveringsloven at den som vil gjøre seg næring av å drive serveringssted, må ha bevilling fra kommunen. For å få bevilling, stilles det blant annet krav til vandel. I serveringsloven § 6 heter det at "bevillingshaver, daglig leder og person som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må ha utvist uklanderlig vandel i forhold til straffelovgivningen, skatte- og avgiftslovgivningen, regnskapslovgivningen, lov om forbud mot diskriminering på grunnlag av etnisitet, religion mv." Kravet til uklanderlig vandel skal ifølge serveringsloven § 12 "til enhver tid være oppfylt". Brudd på vandelsbestemmelsen er regulert i kapittel 4, hvor det er nærmere bestemmelser om midlertidig stenging av serveringssted, suspensjon, tilbakekalling av bevilling og straff ved overtredelse av lovens krav.

Det er kommunen som er bevillingsmyndighet og som treffer avgjørelse om suspensjon og/eller tilbakekalling av bevilling. I medhold av serveringsloven § 13 kan kommunen "til enhver tid" kreve dokumentasjon på at kravet til vandel er oppfylt og kan foreta nødvendig inspeksjon. Kommunen kan ikke legge vekt på forhold som er eldre enn fem år. Ved mistanke om lovbrudd knyttet til virksomheten kan også politiet foreta nødvendig inspeksjon. Det kan også stilles krav om ordensvakt.¹²

Det er viktig at ordensvaktene har god kompetanse om blant annet mangfold, kulturforståelse, kommunikasjon og konflikthåndtering for å forhindre at personer blir diskriminert eller utsatt for rasisme i møte med utelivsbransjen. For å heve kompetansen til ordensvakter i egenvakthold og samtidig sikre en mer ensartet praksis, skal det fastsettes en læreplan for ordensvakter i egenvakthold. Det har imidlertid vært stor uenighet knyttet til opplæringen og organiseringen blant de involverte partene, og arbeidet har derfor tatt tid. Justis- og beredskapsdepartementet har besluttet å utsette læreplanen for ordensvakter i egenvakthold. Tatt i betraktning koronasituasjonen og hensynet til bransjen og berørte parter, synes en utsettelse som det mest hensiktsmessige inntil videre.

Læreplanen for ordensvakter i egenvakthold (i likhet med læreplanen for vektere) vil blant annet inneholde teori og praksis innenfor kulturforståelse og mangfold, kommunikasjon og konflikthåndtering samt yrkesetikk og holdninger. Stikkord i opplæringen vil blant annet være holdninger, fordommer, rasisme, diskriminering og kulturforståelse.

Til slutt vil jeg vise til to tiltak i *Handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion*, som er spesielt relevante i denne sammenhengen. Tiltakene omfatter en kampanje for økt bevissthet og kunnskap om diskriminering på utesteder (tiltak 13) samt dialog med utelivs- og serveringsbransjen om tiltak som kan motvirke diskriminering på utesteder (tiltak 12). Tiltakene vil gjennomføres i løpet av handlingsplanperioden.

¹² Se serveringsloven § 16.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Abid Raja', with a stylized, cursive script.

Abid Raja

